

QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG TA VỀ CÔNG TÁC XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI HIỆN NAY

LƯU DUY TOÀN (*)
NGUYỄN XUÂN ĐẠI (**)

Tóm tắt: Khẳng định vị trí, vai trò quan trọng của công tác xây dựng gia đình ở Việt Nam, qua các giai đoạn cách mạng, nhất là từ thời kỳ đổi mới đến nay, Đảng ta đặc biệt quan tâm đến xây dựng gia đình Việt Nam. Đường lối, chính sách, quan điểm chỉ đạo của Đảng về xây dựng gia đình Việt Nam ngày càng hoàn thiện và được hiện thực hóa. Trong bối cảnh hiện nay, gia đình Việt Nam đã và đang chịu tác động cả tích cực và tiêu cực của nhiều yếu tố. Do vậy, quán triệt và triển khai thực hiện quan điểm chỉ đạo của Đảng về xây dựng gia đình Việt Nam có ý nghĩa hết sức quan trọng.

Từ khóa: Gia đình; quan điểm của Đảng và Nhà nước; xây dựng gia đình Việt Nam.

Abstract: Affirming the important position and role of family building task in Vietnam, through the revolutionary periods, especially from the reform until now, our Party has paid special attention to the task of building Vietnamese families. The Party's guidelines, policies, and guiding views on building Vietnamese families have been increasingly improved and realized. In the current context, Vietnamese families have been affected both positively and negatively by many factors. Therefore, thoroughly grasping and implementing the Party's guidelines on building Vietnamese families is of utmost importance.

Keywords: Family; viewpoints of the Party and State; build Vietnamese families.

Ngày nhận bài: 21/4/2024 Ngày biên tập: 23/5/2024 Ngày duyệt đăng: 14/6/2024

1. Quan điểm của Đảng và Nhà nước ta về công tác xây dựng gia đình Việt Nam

Khẳng định vai trò quan trọng của công tác xây dựng gia đình trong sự nghiệp cách mạng, Đảng ta luôn quan tâm đến công tác xây dựng gia đình Việt Nam. Kế thừa và vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, Đại hội ĐBTQ lần thứ VI (năm 1986) Đảng ta đã khẳng định: “Gia đình là tế bào của xã hội, có vai trò rất quan trọng trong sự nghiệp xây dựng chế độ mới, nền kinh tế mới, con người mới. Đảng, Nhà nước và các đoàn thể quần chúng cần đề ra phương hướng, chính sách và có biện pháp tổ chức thực hiện về xây dựng gia đình văn hóa mới, bảo đảm hạnh phúc gia đình”⁽¹⁾. Cụ thể hóa quan điểm chỉ đạo này, Ban Bí

thư đã ban hành Chỉ thị số 49-CT/TW ngày 21/02/2005 về xây dựng gia đình thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Sau gần 40 năm tiến hành công cuộc đổi mới đất nước, vị trí, vai trò của gia đình Việt Nam ngày càng được khẳng định, mục tiêu các gia đình Việt Nam ngày càng “ấm no, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh” hơn chính là nền tảng, “tế bào” để đất nước phát triển ổn định, bền vững. Trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011), Đảng ta tiếp tục khẳng định: “Xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, thật sự là tế bào lành mạnh của xã hội, là môi trường quan trọng, trực tiếp giáo dục nếp sống và hình thành nhân cách”⁽²⁾.

Xây dựng gia đình Việt Nam có ý nghĩa rất lớn, góp phần quan trọng ổn định an ninh chính trị, trật tự xã hội và phát triển đất nước. Bởi vì, gia đình không chỉ giữ vai trò nền tảng,

(*) TS, (**) TS; Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

tế bào của xã hội, mà còn là môi trường quan trọng, trực tiếp giáo dục đạo đức, lối sống, nơi hình thành nhân cách con người từ thuở ban đầu. Gia đình giữ vai trò đặc biệt quan trọng tới số lượng, chất lượng dân số và cơ cấu dân cư của quốc gia. Gia đình không chỉ dừng lại ở việc duy trì nòi giống, mà quan trọng hơn, gia đình phải trở thành môi trường tốt nhất, trước tiên để giáo dục cách ứng xử văn hóa, hình thành tính cách, đạo đức, nếp sống con người⁽³⁾. Do vậy, xây dựng gia đình Việt Nam là một nhân tố nền tảng, trực tiếp góp phần thực hiện mục tiêu: “Phần đầu đến năm 2030, là nước đang phát triển có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao...; khơi dậy khát vọng phát triển đất nước, phát huy sức sáng tạo, ý chí và sức mạnh toàn dân tộc, xây dựng xã hội phồn vinh, dân chủ, công bằng, văn minh, trật tự, kỷ cương, an toàn, bảo đảm cuộc sống bình yên, hạnh phúc của Nhân dân...”⁽⁴⁾.

Mục tiêu xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh là quan điểm nhất quán, xuyên suốt, thể hiện tư duy, tầm nhìn mới của Đảng về mục tiêu, phương hướng xây dựng gia đình Việt Nam trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Dưới sự tác động của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, sự phát triển và biến đổi mới của thời đại, đất nước và các giá trị truyền thống, gia đình Việt Nam đang trong bước chuyển mình từ truyền thống sang hiện đại với nhiều quan niệm khác nhau về giá trị, chuẩn mực. Bên cạnh những điều kiện, cơ hội, gia đình Việt Nam cũng đối mặt với nhiều thách thức. Do vậy, quan điểm của Đảng ta về xây dựng gia đình Việt Nam được bổ sung và hoàn thiện phù hợp hơn. Từ nhận thức về xây dựng gia đình văn hóa mới, bảo đảm hạnh phúc gia đình tại Nghị quyết Đại hội lần thứ VI (năm 1986), đến Đại hội Đảng lần thứ VIII (năm 1996), Đảng ta khẳng định “Xây dựng gia đình no ấm, bình đẳng tiến bộ và hạnh phúc”⁽⁵⁾.

Trong bối cảnh hiện nay, xây dựng gia đình Việt Nam phải kế thừa và phát huy những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của gia đình Việt Nam, đồng thời biết tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, xây dựng những giá trị tiên tiến đảm bảo thích ứng với những đòi hỏi của

quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Để bảo đảm gia đình “là tế bào của xã hội, nơi duy trì nòi giống, môi trường lưu giữ, giáo dục, trao truyền các giá trị văn hóa dân tộc cho các thành viên trong gia đình”⁽⁶⁾, tại Đại hội ĐBTQ lần thứ XII, Đảng ta đã bổ sung thêm tiêu chí “văn minh” trong xây dựng gia đình Việt Nam. Đến Đại hội ĐBTQ lần thứ XIII, Đảng ta tiếp tục xác định: “... thực hiện các chuẩn mực văn hóa gia đình Việt Nam ấm no, hạnh phúc, tiến bộ và văn minh. Đề cao vai trò của gia đình trong nuôi dưỡng, giáo dục thế hệ trẻ”⁽⁷⁾; đồng thời “khắc phục bệnh thành tích, bệnh hình thức, thực hiện các chuẩn mực văn hóa gia đình Việt Nam ấm no, hạnh phúc, tiến bộ và văn minh. Đề cao vai trò của gia đình trong nuôi dưỡng, giáo dục thế hệ trẻ”⁽⁸⁾. Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc ngày 24/11/2021, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhấn mạnh xây dựng gia đình Việt Nam phải đặt trong tổng thể xây dựng con người, xây dựng văn hóa, xây dựng đất nước phát triển nhanh và bền vững với hệ giá trị cốt lõi là: ấm no, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh.

Xây dựng gia đình Việt Nam là trách nhiệm của toàn Đảng, toàn dân và cả hệ thống chính trị. Gia đình Việt Nam luôn hình thành, phát triển gắn liền với sự phát triển của đất nước. Muốn xây dựng gia đình Việt Nam trở thành “tế bào lành mạnh của xã hội”, cần phải có sự vào cuộc của toàn hệ thống chính trị với tổng hòa, đồng bộ của hệ thống các đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước trong các lĩnh vực có liên quan, đây là sự cố gắng chung của từng thành viên, từng gia đình, của Nhà nước, địa phương và các tổ chức chính trị - xã hội thì mới có thể có gia đình “no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh”. Vì vậy, Đảng ta xác định cần tiếp tục đưa phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” đi vào chiều sâu, thiết thực và hiệu quả thực chất; thực hiện nghiêm chính sách và pháp luật về dân số, duy trì mức sinh hợp lý, quy mô gia đình ít con. Làm tốt công tác chăm sóc sức khỏe sinh sản, sức khỏe bà mẹ và trẻ em, giảm mạnh tỷ lệ trẻ em suy dinh dưỡng, góp phần nâng cao chất lượng dân số phần đầu đạt mục tiêu “Chỉ số phát triển con người (HDI) duy trì trên 0,7”⁽⁹⁾.

Quan điểm của Đảng ta về xây dựng gia đình Việt Nam là cơ sở chỉ đạo để Nhà nước xây dựng, ban hành và thực hiện hàng loạt các chính sách, luật, chiến lược, đề án về xây dựng gia đình ở nước ta, tiêu biểu như: Quyết định số 72/2001/QĐ-TTg về việc lấy ngày 28/6 hàng năm là Ngày Gia đình Việt Nam; Quyết định số 629/QĐ-TTg ngày 29/5/2012 phê duyệt Chiến lược phát triển gia đình Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn 2030; Luật Hôn nhân và gia đình năm 2000 (sửa đổi, bổ sung năm 2015), Luật Bình đẳng giới năm 2006, Luật Phòng, chống bạo lực gia đình năm 2007, Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em năm 2004, Luật Thanh niên năm 2005 (sửa đổi, bổ sung năm 2020); Quyết định số 2047/QĐ-TTg ban hành Kế hoạch triển khai thực hiện Chỉ thị số 06-CT/TW ngày 24/6/2021 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác xây dựng gia đình trong tình hình mới (giai đoạn 2021-2030). Đặc biệt, ngày 30/12/2021 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 2238/QĐ-TTg “Phê duyệt Chiến lược phát triển gia đình Việt Nam đến năm 2030”. Những chủ trương lớn của Đảng, chính sách của Nhà nước về xây dựng gia đình Việt Nam đã được các cấp ủy đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và tổ chức đoàn thể triển khai thực hiện đạt kết quả quan trọng. Đảng ta nhận định: “Các cấp ủy đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và đoàn thể đã xác định công tác xây dựng gia đình là một trong những nội dung quan trọng trong chương trình công tác... Những thành tựu của công tác xây dựng gia đình đã góp phần tích cực vào quá trình phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng, phát triển văn hóa và con người Việt Nam; thực hiện thành công Mục tiêu Thiên niên kỷ về chăm sóc sức khỏe bà mẹ và trẻ sơ sinh”⁽¹⁰⁾.

Trước những biến đổi của xã hội, tác động của kinh tế thị trường và cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, gia đình Việt Nam có cơ hội để hiện đại hóa, nâng cao mức sống, chất lượng sống, tạo sự năng động cho gia đình, nhưng cũng đang phải đối mặt với nhiều thách thức. Gia đình Việt Nam đang trong giai đoạn có nhiều thay đổi, biến động nhanh về kết cấu gia đình, quy mô gia đình,

chức năng, vai trò, hệ giá trị của gia đình; kiểu gia đình hạt nhân đang lấn át gia đình nhiều thế hệ; tình trạng kết hôn muộn, không muốn kết hôn, chịu trách nhiệm về gia đình; tỉ lệ nạo phá thai, ly hôn, không muốn sinh con, dành quá nhiều thời gian cho công việc, cho phương tiện truyền thông, cho internet có biểu hiện gia tăng... Trong khi đó, “một số cấp ủy, chính quyền, đoàn thể chưa nhận thức đầy đủ về vai trò, tầm quan trọng của gia đình và công tác xây dựng gia đình. Việc quán triệt và tổ chức thực hiện Chỉ thị số 49-CT/TW của Ban Bí thư, chính sách, pháp luật của Nhà nước về gia đình có nơi còn thiếu đồng bộ”, “Chưa có giải pháp đồng bộ, kịp thời để phòng ngừa, ngăn chặn tác động tiêu cực của cơ chế thị trường, lối sống thực dụng, thông tin tiêu cực trên internet và mạng xã hội tới gia đình...”⁽¹¹⁾.

2. Nâng cao hiệu quả công tác xây dựng gia đình Việt Nam trong tình hình mới

Một là, tiếp tục quán triệt chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về công tác xây dựng gia đình; thống nhất nhận thức về vai trò, tầm quan trọng của gia đình và công tác xây dựng gia đình trong tình hình mới. Xác định gia đình là một trong những nhân tố quan trọng quyết định sự phát triển bền vững đất nước. Gia đình là đối tượng tác động, thực hiện và thụ hưởng chính sách phát triển kinh tế - xã hội. Xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh là một trong những nội dung quan trọng, yêu cầu xuyên suốt của sự nghiệp đổi mới, phát triển đất nước.

Cấp ủy, tổ chức đảng các cấp phải thường xuyên lãnh đạo, chỉ đạo công tác xây dựng gia đình; phát huy vai trò, trách nhiệm người đứng đầu các cấp về công tác xây dựng gia đình. Cán bộ, đảng viên phải nêu gương và vận động Nhân dân tích cực tham gia xây dựng gia đình hạnh phúc. Tiếp tục xây dựng và nhân rộng các mô hình gia đình văn hóa tiêu biểu, nền nếp, ông bà, cha mẹ mẫu mực, con cháu hiếu thảo, vợ chồng hòa thuận, anh chị em đoàn kết, thương yêu nhau. Đề cao vai trò của gia đình trong nuôi dưỡng, định hướng giá trị, giáo dục thế hệ trẻ. Kiên quyết đấu tranh chống lối sống thực dụng, tệ nạn

xã hội, bạo lực gia đình, xóa bỏ các hủ tục, tập quán lạc hậu trong hôn nhân và gia đình. Khắc phục bệnh thành tích, hình thức trong công tác xây dựng gia đình.

Hai là, tiếp tục hoàn thiện hệ thống chính sách, pháp luật về gia đình theo hướng lấy hoạt động của gia đình làm trọng tâm, bảo đảm sự gắn kết xã hội và vai trò của gia đình. Các chính sách về gia đình phải hướng đến mục tiêu xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh, chú trọng đến đối tượng trẻ em và người bệnh tật, cao tuổi. Xây dựng danh mục dịch vụ công thuộc lĩnh vực gia đình. Phát triển hệ thống cung cấp dịch vụ xã hội cơ bản đối với gia đình, hỗ trợ gia đình phát triển bền vững, hạnh phúc và thực hiện bình đẳng giới. Huy động các cá nhân, tổ chức xã hội, cộng đồng tham gia cung cấp dịch vụ gia đình và chăm lo giúp đỡ, hỗ trợ các gia đình nghèo, khó khăn; bảo đảm gia đình được tiếp cận dịch vụ xã hội cơ bản công bằng, bình đẳng, thuận lợi. Gắn việc thực hiện công tác xây dựng gia đình với Đề án tổng thể phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi; Chương trình mục tiêu quốc gia giảm nghèo bền vững; Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới.

Ba là, nâng cao năng lực quản lý nhà nước về công tác xây dựng gia đình. Xây dựng, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong thời kỳ mới. Triển khai thực hiện Chiến lược phát triển gia đình Việt Nam giai đoạn 2021-2030, định hướng đến năm 2045; chương trình giáo dục quốc gia về gia đình; chương trình giáo dục đạo đức, lối sống trong gia đình và các chương trình, dự án hỗ trợ xây dựng gia đình hạnh phúc. Xây dựng dữ liệu số quốc gia về gia đình làm cơ sở cho việc hoạch định chính sách, chương trình, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội. Nâng cao chất lượng hoạt động hỗ trợ gia đình tiếp cận các nguồn lực xã hội. Ưu tiên đầu tư cho nghiên cứu khoa học về gia đình; hoạch định, tổ chức thực hiện và đánh giá chính sách về gia đình; sáng tác các tác phẩm văn học, nghệ thuật về chủ đề gia đình. Tiếp tục đổi mới, kiện toàn tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về gia đình bảo đảm tinh gọn, hiệu quả,

thống nhất, gắn kết với các lĩnh vực dân số, bình đẳng giới và trẻ em, phụ nữ. Tập trung đào tạo, bồi dưỡng nhân lực làm công tác gia đình theo hướng tích hợp đa ngành, phân định rõ đào tạo chuyên môn và cán bộ quản lý công tác gia đình.

Bốn là, đẩy mạnh, đổi mới công tác phổ biến, tuyên truyền, giáo dục chính sách, pháp luật về hôn nhân và gia đình; các chuẩn mực, giá trị văn hóa gia đình; kiến thức, kỹ năng xây dựng gia đình; các rủi ro đối với gia đình, giúp người dân chủ động phòng ngừa các ảnh hưởng tiêu cực đến gia đình. Tăng cường giáo dục đạo đức, lối sống trong gia đình. Phát huy vai trò của gia đình, cộng đồng, xã hội trong việc xây dựng môi trường văn hóa, con người Việt Nam giàu lòng nhân ái, khoan dung, chân thành, tín nghĩa, trọng đạo lý, cần cù, chăm chỉ, tiết kiệm, sáng tạo, khát vọng, hiện đại. Nâng cao hiệu quả, tính thiết thực trong xây dựng gia đình văn hóa, gắn với phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” và Cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”./.

Ghi chú:

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 47, Nxb CTQG-ST, H.2005, tr.429.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.77.

(3) Trần Tuyết Ánh, *Quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước về vấn đề gia đình và gia đình hạnh phúc từ đổi mới đến nay*, Tạp chí Nghiên cứu Gia đình và Giới, số 6/2019.

(4), (7), (8), (9) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.56, tr.69, tr.144, tr.170.

(5) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 65, Nxb CTQG-ST, H.2018, tr.203.

(6), (10), (11) Ban Bí thư Trung ương Đảng, *Chỉ thị số 06-CT/TW ngày 24/6/2021 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác xây dựng gia đình trong tình hình mới*.